

Nr 218.

Av herr **Petrén, Alfred**, i anledning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 409, angående reglering av avlöningsförhållanden m. m. för personal vid statens hospital och asyler.

I det av Kungl. Maj:t föreslagna avlöningsreglementet för sjukvårds- och ekonomipersonalen vid statens anstalter för sinnessjuka finnas på ett par punkter ojämnheter, vilka enligt mitt förmenande äro av sådan art, att en ändring är av behovet påkallad.

Den ena av dessa punkter gäller *maskinisternas avlöning*. Enligt det av de sakkunniga uppgjorda förslaget till lönestat hade maskinist av 1:sta graden placerats i högre klass än hantverksföreståndare, medan maskinist av 2:dra graden ställts lika med sådan. Någon anmärkning häremot har medicinalstyrelsen icke gjort. Gentemot den sålunda av både de sakkunniga och medicinalstyrelsen intagna ståndpunkten hava emellertid löneregeringskommittén och Kungl. Maj:t ställt maskinisterna genomgående i *lägre* klass än hantverksföreståndare, i det att hantverksföreståndare av 1:sta graden av dem placerats i en lönegrad högre än maskinist av 1:sta graden, som blivit ställd lika med hantverksföreståndare av 2:dra graden, medan sådan placerats i en lönegrad högre än maskinist av 2:dra graden. Skulle Kungl. Maj:ts förslag vinna riksdagens bifall, torde det bli svårt att få maskinistplatserna besatta med personer, som äro tillräckligt kvalificerade för den betydelsefulla uppgift, som åligger dem. Maskinisten har nämligen icke endast att biträda maskinmästaren, utan även att vid dennes frånvaro (på grund av semester eller annat förfall) bära ansvaret för såväl anstaltens maskineri som reparationers utförande, varför han måste vara fullt hemmastadd uti alla hithörande göromål. Som maskinmästarens vikarie blir maskinisten av första grad alltså i viss mån förman för åtskilliga hantverksmästare av andra grad, såsom smed, elektriker och reparatör, men skulle likväl ej få högre avlöning än dessa. Detta kan väl dock ej vara lämpligt. Och

icke heller kan det väl vara med rättvisa och billighet förenat, att maskinist av 2:dra graden (vilken funktionär enligt den vid löneregleringskommitténs betänkande fogade bilagan II skall finnas även vid de största anstalterna) erhåller *mindre* avlöning än smed eller elektriker. Hitintills har det åtminstone ansetts som en befordran, då en elektriker fått en maskinistplats även av lägre grad, liksom avlöningen för en maskinist i lägsta graden hitintills varit högre än elektrikers avlöning. Även har hittills avlöningen för en maskinist i regel varit högre än avlöningen för jämväl sådana hantverksföreståndare, vilka vid de största hospitalen nu äro upptagna i 1:sta graden. Detta synes mig också rimligt, då den, som avlagt maskinistexamen väl torde hava fått göra större ekonomiska uppoffringar för sin utbildning än den, som utbildats till skräddare eller skomakare. Därtill kommer, att maskinisterna ha en mera bunden tjänstgöring; de få ofta tjänstgöra sön- och helgdagarna och kunna även bli påkallade nattetid och behöva tagas i anspråk för övertidsarbete, medan verkstadsföreståndaren är fri varje sön- och helgdag och ofta har flera dagars ledighet vid de större högtiderna. För min del finner jag därför goda skäl tala för de sakkunnigas och medicinalstyrelsens ståndpunkt, då de velat sätta maskinist av 1:sta graden i löneklass över hantverksföreståndare. Jag skall emellertid nöja mig med att föreslå, det maskinisterna i avlöningshänseende bli jämställda med hantverksföreståndare, så att maskinist av 1:sta grad kommer i samma klass som hantverksföreståndare av 1:sta grad och maskinist av 2:dra grad i samma klass som hantverksföreståndare av 2:dra grad.

Den andra punkten uti här ifrågakommande avlöningsreglemente, beträffande vilken jag anser det vara av stor vikt att ändring sker, gäller avlöningen för den här upptagna *tredje gradens uppsyningsman*. Skillnaden mellan den avlöning, som av Kungl. Maj:t föreslagits för denne och för en förste skötare, är nämligen så obetydlig, — i fråga om begynnelselönen 150 kronor och i fråga om slutlönen eventuellt endast 100 kronor, då förste skötare utöver de 2,400 kronorna kan få ett s. k. ansvarsarvode å högst 200 kronor — att mången förste skötare, som har ett större antal ålderstillägg, får avsevärt högre avlöning än den uppsyningsman av tredje graden, som har ett mindre antal ålderstillägg, ja varje skötare, som uppnått slutlönen, skulle få högre avlöning än en tredje uppsyningsman med endast ett ålderstillägg. Som förut framhållits, kan det väl emellertid inte vara lämpligt, att den, som är i förmansställning, får mindre avlöning än åtskilliga av dem, som lyda under honom, och ett sådant förhållande strider väl också mot all vanlig ordning. Skulle Kungl. Maj:ts förslag uti nu avhandlade punkt vinna riks-

dagens bifall, skulle det få till följd, att åtskilliga av de nuvarande biträdande uppsyningsmännen skulle få avsevärt mindre avlöning, därför att de avancerat till denna befattning, emot vad de nu erhållit, om de stått kvar som förste skötare (eller avdelningsskötare enligt hittillsvarande terminologi). Sålunda skulle enligt från Kristinchamns hospital lämnad uppgift biträdande uppsyningsmannen därstädes, vilken varit anställd i sjukvårdstjänst vid statens hospital i 15 år, därav 6 år som s. k. avdelningsskötare och 6 år i sin nuvarande tjänst, få mindre inkomst, än han nu har genom att träda in på den nya lönestaten som uppsyningsman av tredje graden, och som sådan få 650 kronors mindre avlöning, än om han stått kvar som avdelningsskötare och gått in som förste skötare å den nya lönestaten. Även från andra hospital ha meddelanden till mig ingått om förluster, om ock ej lika stora, som med den föreslagna lönestaten förorsakas de nuvarande biträdande uppsyningsmännen, därför att de befordrats till denna tjänst från skötarplats. Det kan vid sådant förhållande vara att befara, att man mister dugliga uppsyningsmän, då de finna det vara med sina ekonomiska intressen förenat att söka förste skötarplats. Nu påpekade missförhållande avhjälpes bäst därigenom att gruppen: uppsyningsman av tredje graden, strykes och de i denna grad upptagna uppflyttas till uppsyningsman av andra graden. En sådan uppflyttning kan ock vara lämplig från den synpunkten, att de biträdande uppsyningsmännen, vilka enligt förslaget skulle bilda gruppen: uppsyningsman av tredje graden, därigenom komme i en löneklass högre än hantverksföreståndarna av första graden, för vilka de vid flera av hospitalen i fråga i viss mån äro förmän, då de hava att öva tillsyn över skomakar- och skraddarverkstäderna. Antalet uppsyningsmän i andra graden skulle då bli 18. Emellertid anser jag, att en av de i denna grupp upptagna bör uppflyttas till gruppen: uppsyningsman av första graden, nämligen uppsyningsmannen vid Växjö kriminalasyl. Härför tala samma skäl, som för att uppsyningsmännen å säkerhetspaviljongerna vid Sätters och Västerviks hospital blivit upptagna bland uppsyningsmännen av första graden. Även Växjö kriminalasyl — vilken har till uppgift att befria de vanliga hospitalen från en del kriminella, för dessa störande element, som behöva en mera disciplinär behandling — är nämligen med sina 100 platser en mycket svårskött anstalt. Då nu asylläkaren här i allmänhet icke stannar så många år, i det han med tiden befordras till överläkare — för platsen lämpar sig nämligen endast de mera dugliga på banan — är det av så mycket större vikt, att icke även uppsyningsmansplatsen här blir en övergångsplats, utan att uppsyningsmannen å kriminalasylen blir mera stationär. För

att vinna detta kräves emellertid, att han kommer upp i uppsyningsmännens högsta lönegrad i likhet med uppsyningsmännen vid våra två säkerhetspaviljonger (vilka visserligen hysa de allra farligaste patienterna, men till gengäld hava allenast 30 platser vardera). Mitt förslag innebär sålunda, att uppsyningsmännen av första graden bli 14 till antalet och uppsyningsmännen av andra graden 17.

Utöver de nu påyrkade ändringarna uti den kungl. propositionen i fråga har jag ännu ett par ändringar att föreslå. Den ena gäller *förste bokhållarna*. I fråga om dem ha löneredlingskommittén och Kungl. Maj:t även stannat vid lägre avlöning än medicinalstyrelsen föreslagit, i det enligt dennas förslag deras slutlön skulle bli 3,400 kronor, men enligt Kungl. Maj:ts förslag allenast 2,900. Då slutlönen för uppsyningsman av första graden uppgår till 3,400 kronor, synes mig en slutlön på 2,900 kronor å en plats med det mera kvalificerade arbete, som kräves av en förste bokhållare, vara alldeles för ringa. Nu kan visserligen invändas, att förste bokhållaretjänst endast är en övergångsplats till sysslomansbefattning. Dels kan emellertid denna befordran i det enskilda fallet komma nog så sent, först efter årtiondens tjänstgöring, och dels kan det tänkas inträffa, att en och annan överhuvudtaget icke kommer längre än till förste bokhållaretjänst. Sålunda har medicinalstyrelsen i sitt den 28 juni 1917 avgivna yttrande i ärendet framhållit, att befodringsutsikterna för förste bokhållare icke vore sådana, att han med säkerhet kunde påräkna befordran till syssloman, och att, då man sålunda finge utgå därifrån, att en förste bokhållarbefattning kunde bliva en slutplats, densamma borde vara förenad med en sådan slutlön, att innehavaren hade möjlighet att drägligt försörja sig och sin familj. Då löneredlingskommittén nu föreslagit en slutlön av allenast 2,900 kronor för förste bokhållare, hänvisar den till jämförelse med assistenter vid straff-fängelse. Det är emellertid endast assistent inom fångvården i lägsta lönegraden, som har så låg avlöning som den för förste hospitalsbokhållare av Kungl. Maj:t föreslagna. Sålunda har assistent av andra graden inom fångvården en begynnelselön av 2,600 kronor och en slutlön å 3,400 kronor, vilken sistnämnda summa är densamma, som medicinalstyrelsen föreslagit i slutlön för förste bokhållare. I betraktande av arten och omfattningen av det arbete, som kommer att påvila en förste bokhållare — varöver medicinalstyrelsen i sitt ovannämnda yttrande lämnat en utförlig och klagörande redogörelse — och med hänsyn till de osäkra befodringsutsikterna ävensom till den slutlön, som kommer att utgå till förste uppsyningsman, för vilken betydligt mindre kostsam utbildning kräves, kan jag icke finna annat, än att det vore med rätt-

visa och billighet överensstämmande, om avlöningen för förste bokhållare vid hospital bleve densamma som för assistent i andra graden inom fångvården, så att begynnelselönen bleve 2,600 kronor och slutlönen 3,400 kronor. Även har förste bokhållare blivit missgynnad, då det gällt att fastställa ersättningen för naturaförmåner i det fall han medgivits bo utom anstaltens område. Sådan ersättning skulle nämligen enligt Kungl. Maj:ts förslag utgå med allenast 500 kronor, medan en skötare, som bor utom anstalten, enligt förslaget skulle kunna få högst 500 kronor i hyresersättning och *dessutom* ersättning för bränsle och lyse. Det kan också erinras om, att hyresersättning till assistent vid fångvården aldrig utgår med mindre belopp än 800 kronor. Med hänsyn till nuvarande hyres- och bränslestegring synes det mig ej kunna anses mer än billigt, att även förste bokhållare, som medgivits bo utom anstaltens område, för mistade naturaförmåner erhåller en kontant ersättning av 800 kronor per år.

Slutligen kan jag icke underlåta att påyrka en ändring även rörande överläkares löneförmåner. Häri föreslås uti den kungl. propositionen icke någon annan förändring, än att ålderstillägget skall erhållas efter 5 år i stället för efter 10 år som hittills. Jag fruktar, att det underlättande av rekryteringen till hospitalsläkarbanan, som man avsett att uppnå med de höjda avlöningsförmånerna för hospitalsläkarna, till en viss grad skall komma att motverkas, om vid denna lönereglering icke den ringaste höjning sker uti överläkares lön, i det att detta kan befaras komma få till följd, att mera dugliga och begåvade läkare hellre ägna sig åt annan gren inom läkarverksamheten än åt sinnessjukvård. Ett dylikt förhållande skulle emellertid bli till stor skada för denna, då det är *av största vikt, att det för besättande av överläkartjänsterna städse finnes tillgång på för uppgiften fullt kvalificerade personer*. I betraktande av den inkomst en duglig läkare i allmänhet kan förvärva på andra verksamhetsområden inom yrket och med hänsyn till det jämväl av medicinalstyrelsen vitsordade förhållandet, att en hospitalsöverläkare i regel icke kan beräkna någon nämnvärd inkomst av enskilda konsultationer, vore det i sinnessjukvårdens intresse önskligt, om riksdagen, då den nu går att företaga en allmän lönereglering rörande personalen å statens sinnessjukanstalter, ville biträda det förslag, jag nu framställer om höjandet av grundlönen för överläkare med 500 kronor. I detta sammanhang må också erinras om, att psykiatriska föreningen häromåret uttalade sig för, att den kontanta begynnelselönen för överläkarna vid de större hospitalen sattes till 8,000 kronor.

I anslutning till vad här blivit anfört får jag alltså hemställa, att riksdagen ville besluta sådana ändringar i Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av avlöningsförhållanden m. m. för personal vid statens hospital och asyler,

att överläkarnas grundlön höjes med 500 kronor utöver den vid de olika hospitalen föreslagna;

att förste bokhållares begynnelselönen blir 2,600 kronor med två ålderstillägg å 400 kronor vardera efter 5 resp. 10 år, och att ersättningen för naturaförmåner till förste bokhållare, som medgivits bo utom anstalten, får utgå med 800 kronor per år;

att klassen uppsyningsman av tredje graden utgår ur avlöningsreglementet, och att i klassen uppsyningsmän av första graden upptagas ett antal av 14 och i klassen uppsyningsman av andra graden ett antal av 17;

samt att maskinist av första graden kommer i samma klass som hantverksföreståndare av första graden och maskinist av andra graden i samma klass som hantverksföreståndare av andra graden.

Stockholm den 24 maj 1918.

Alfred Petré.

I motionens syfte instämma:

C. Holmquist.

Adolf Roos.

O. Bergqvist.